

smo storili svoje, drugi store svoje: vse je pripravljeno, da pride naš dan!

Naši konkretni predlogi so:

1. Povzetek dolžnosti in pravice učiteljstva v službeno pragmatiko, ki jo prevajaj moderni duh.

2. Javna kvalifikacija.

3. Pravica ugovora proti krivičnim sodbam v osebni kvalifikaciji.

4. Demokratizacija šolstva in vseh šolskih gospodk.

5. Od učiteljstva izvršena volitev zastopnikov v deželne šolske svete.

6. Absolutna neodvisnost šole in učiteljstva od vsega in vsakogar, ki nima s šolstvom in učiteljstvom direktnih zvez in njima nasproti obveznih dolžnosti.

7. Absolutna svoboda učiteljstva v vsem delovanju na podlagi doslej veljavnih državnih šolskih in osnovnih zakonov, dokler jih je izpoponit modernejši duh.

Pred vsem pa kardinalna zahteva:

8. Popolna materialna enakopravnost ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva z državnimi uradniki zadnjih štirih činovnih razredov.

In sedaj: Na delo! Prijatelji učiteljstva in šolstva na delo! Po vaših delih vas bomo sodili.

Delo za ugled.

Poroča M. Kabaj.

Besedi učitelj in odgojitelj sta velevažnega pomena. Kdor je usposobljen, koga učiti in odgojevati, ta mora biti mož na svojem mestu. Učitelj je v človeški družbi več vrst. Trgovec uči v trgovini svoje trgovske pomočnike; rokodelski mojstri svoje rokodelske učence; vojaški častniki naše mladeniče za bojevanje; duhovnik uči v cerkvi svoje vernike, in ravno tako učimo mi po šolah sebi v odgojo dano šolsko mladino. Kdorkoli kaj uči, mora biti veščak v svoji stroki, če hoče prav naučiti in tudi

imeti uspehe od svojega truda. Ne zadostuje, da je kdo samo veščak v svoji stroki, marveč mora znati to, kar sam zna, tudi prodati ali poučevati. Tudi to še ne zadostuje; poznati mora tudi prav dobro svoje učence, kakšne narave, zmožnosti vedenja so ter kako napredujejo in kakšne uspehe ima njegovo delo in njegov trud.

Največja važnost pri vsakem pouku je, da učitelj pridobi srca svojih učencev, da mu ti takorekoč slepo zaupajo, ga slušajo in spoštujejo, ker vedo, da jim hoče le dobro, želi le dobro, ker so prepričani, da jih ljubi, rad ima ter zanje skrbi kot oče za svojega otroka. Ljubezen do učencev, do poklica in stanu je prvi pogoj vsakemu učitelju, če hoče biti spoštovan od svojih lastnih učencev.

Mi smo ljudski učitelji ali ljudski odgojitelji, ki imamo cvet našega naroda v rokah, naš narod nam zaupa svojo lastno kri, svoje ljubljene otroke v pouk in odgojo. Prva in glavna naša skrb mora torej biti, da si pridobimo srca svoje nam v odgojo dane šolske mladine, da si pridobimo z natančnim izpolnjenjem svojih stanovskih dolžnosti, z neumornim delom, s taktičnim postopanjem pri pouku in odgoji, s pravico ljubiteljstva z nepristranostjo, s pravično razsodbo pri prestopkih, z uzornim vedenjem, s preudarnim govorjenjem in z doslednim svojim značajem ugled in spoštovanje.

Pomisliti moramo vselej, da smo vsak dan strogo opazovani od stotin nedolžnih sre in bistrskih oči, ki sicer niso še razsodna. Toda naše napake bi usodopolno vplivale na njihova nedolžna srca, naše pretrdo postopanje z njimi naše krivične, površne ali nepremišljene razsodbe pri raznih prestopkih bi lahko odtujile mehko in nedolžno srce od nas, da bi nas potem sovražilo namesto ljubilo, se nas balo in nas mrzilo namesto spoštovalo.

Postopanje učitelja pri pouku in odgoji je silno težko. ker ima vsak učenec svojo individualnost in vsak svojo drugačno dušno zmožnost. Eni so do skrajnosti hudobni, pokvarjeni, jezični, nemirni, nemarni, leni, lažnivi, zvižajni, potuhnjeni, obrekljivi in škodoželjni, drugi so pa dobri, ubogljivi, potrpežljivi, pridni, pošteni, nepokvarjeni in imajo manj napak. Vsak dan nastanejo tožbe, prepiri, sovraštva in razni manjši in večji kaznjivi prestopki, zaradi česar mora učitelj nastopati kot sodnik, da zasliši krivičnike in priče ter potem razsodi. V kočljivih

Štefan Debenjak.

Kar sem prijatelj jaz štel,
pobrala vse je smrt;
zdaj tožen živem, osamel,
sledí svetá mi črt . . .

Ti verzi, ki sem jih zapisal in priobčil pred kratkim, so se izpolnili do pičice sedaj, ko si mi legel v grob Ti, dragi Štefan, nepozabni moj mladostni prijatelj! S Štefanom Debenjakom, učiteljem v Materiji v Istri, sem se bil poprijateljil že v Gorici kot učiteljski pripravnik. Rajni Štefan je, dovršivši nižjo gimnazijo, stopil na preparandijo iz ljubezni do učiteljskega stanu. Že dijak je slovel kot izboren inštruktor. Debenjak, pripravnik, je bil zal mladenič, finih manir, blagega srca in vedrega duha. Nosil se je zmerom elegantno. Že kot kandidat si je bil nabavil lepo biblioteko. O počitnicah se je mudil večinoma v Celovcu, kjer so menda imeli njegovi sorodniki kupčijo s sadjem. Bil je plemenita duša in človek resnično pobožnega srca. Često sem ga našel v frančiškanski cerkvi v Gorici, zatopljenega v gorečo molitev . . . Ob nedeljah in praznikih sva hodila skupno na izprehod, navadno v Solkan k „Droču“, kjer sva na prijaznem vrtu ob kozarcu rujnega vinca

marsikatero ugenila. Ko je bilo moško učiteljske prestavljeno iz Gorice v Koper, sva obiskovala gostilnico „Mira l' onda“, od koder uživaš krasen pogled na morje. Sto in sto mojih raznih spominov je nanizanih na Debenjakovo osebo. Kakor je pač nanese življenje, skupno sva se veselila, žalovala ter drug drugega bodrila. Kot učitelj v Lokvi na Krasu sem posetil nekoč Debenjaka v Materiji. Imel je krasno obdelan vrt, v šoli pa prelepe uspehe. Predstavil me je otrokom kot nekakega „nadzornika“ in kot tak sem poslušal njegov pouk. Čudil sem se odličnim uspehom. Kar ostrmel pa sem, ko je Štefan vzel iz omare zveženj listov, geografskih slik. „Pa te vendar niso napravili Tvoji učenci,“ mu dejem v jeziku, otrokom nerazumnem. „I kaj pa, da ne! Prepričaj se sam!“ In poklical sem otroka k tabli, ter mu velel: „Nariši Primorsko“, drugemu zopet: „Nariši Kranjsko“, tretjemu: „Nariši Štajersko“ itd. In otroci enorazredničarji so v 4. oddelku risali geografske karte, kakor da so — srednješolci! —

Nekoč pa je Debenjakovo šolo posetil c. kr. namestnik Depretis. Ni se mogel prečuditi, kake uspehe je Debenjak dosegel tudi v neobligatnem predmetu — v nemščini. Sploh je Debenjak jako dobro poznal nemški jezik in njega literaturo.

zadevah, pri večjih prestopkih in pregrehah je kaj dobro, da se obrne učitelj po končanem zaslišanju na vso šolo ter reče: „Ali je ta kriv ali ne? Ali zasluži biti kaznovan ali ne? Kakšno kazen naj mu damo? Ali mu hočemo prizanesti za enkrat, ker se kesal? Imejte usmiljenje z njim, morda se bo poboljšal?“ Tako postopanje je za učitelja kaj dobro, ker tukaj nastopajo večkrat vsi učenci kot porotniki in sodniki, večkrat jako pravično in ostro — in s tem odvrne od sebe učenčovo sovraštvo, na vso šolo, kar mnogokrat vpliva prav dobro, ker je dotičnika sram, da ga vse obsoja.

Pa tudi učenci se tega vesele, ker smejo soditi, biti sodniki in soudeležniki pri učiteljevih pravicah, s tem se vadijo pravicoljubnosti, razsodnosti ter se varujejo biti v bodoče na podoben način justifikirani. Razume se, da se učenec tudi vselej ne more dati prav, ker stvari prav ne razumejo; treba jim to in ono razjasniti — in sodba se začne nanovo, ki se izteče navadno pravično. Bolje stokrat odpustiti, kakor samo enkrat prestrogo kaznovati. Tudi prevelika popustljivost ni vedno na svojem mestu, to je odvisno od individualnosti storilca in že doprinesenih prestopkov.

S takim taktim postopanjem si učitelj zanesljivo pridobi srečo, spoštovanje in zaupanje svojih učencev. Ako je prišel do tega, je že na konju. Učenci ga slušajo, ker se ga ne bojijo; obiskujejo radi šolo; se radi pridno učijo, doma se jokajo, če jih hočejo zadržati starši zaradi dela doma; so ponosni na pohvalo, znanje in v šoli dobljene uspehe — ob kratkem šola postane potem to, kar mora biti: prijeten, živahen kraj, poln življenja, veselja, zabave in resnega dela.

Ako so med starši še tako veliki nasprotniki šole, vse to jim prav nič ne izda, ljubezen učitelja do učencev in nasprotna ljubezen, spoštovanje in ugled učencev do učitelja in šole premaga vse ovire. Starši potem opazujejo delo, vedenje, govorjenje, znanje in napredek svojih otrok, povprašujejo po učiteljevem postopanju, ga opazujejo tudi sami v družbnem življenju izven šole, očitati mu ne morejo ničesar, pustijo ga vsaj pri miru, dokler niso popolnoma prepričani o natančnem njegovem življenju, vedenju, značaju in drugih okoliščinah.

Druga, jako važna zadeva za ugled učitelja je ljudstvo samo. Zlasti na kmetih je za nas učitelje na več krajih silno težko pridobiti ljudstvo za šolo. Imovitejši ljudje so za šolsko

omiko, napredek in učiteljstvo navadno vneti, ti podpirajo šolo in učiteljstvo pri njegovem trudapolnem delu navadno z veliko vnemo. Drugače je s siromaki, ki sami komaj živijo sebe, svojih otrok že ne morejo več. Radi bi jih uporabljali za domače delo, zaslužek in boljši obstanek, silno težko žrtvujejo denar za navadne šolske učne pripomočke, ker jih tare uboštvo. Žal, da so siromaki skoro povsod v pretežni večini, s temi ima nevedno učitelj in šola križ.

Tudi ti priznavajo važnost, potrebo in korist šole, a imeli bi radi zlasti o času silnega dela svoje otroke doma — materializem nasprotuje plemenitim čutom, uboštvo je prav mnogokrat vzrok, da pridejo taki ljudje v nasprotje s šolskimi zakoni, v nasprotje z učiteljstvom, ki mora postopati po predpisih. Pri takih priložnostih je jako priporočljivo, da učitelj ne bi bil pretrdosrčen, prestrog, oduren in nepristopen. Pokliče naj starše k sebi, naj jim pove, da smo mi prisegli postopati po šolskih zakonih, da ne smemo puščati otrok brez pouka, ker jim bo to nekoč jako koristilo. Razloži naj jim, da imajo starši sveto dolžnost skrbeti za izobrazbo svojih otrok; potrpijo naj ter pošiljajo naj pridno svoje otroke v šolo. Pri jako silnem delu naj se da tuptam dovoljenje pridnim otrokom, da staršem pomagajo pri delu, če se to prej naznani.

Tak prepričljiv pogovor z ubožnimi strankami vpliva blazilno, navadno to izda mnogo več kot kazen. Kazen naj bo vedno zadnje sredstvo, ko več ne izda nobena prošnja, opomin in svarjenje.

Ko ljudstvo izprevidi, da mu učitelj sam želi dobro, da se trudi, da z vnemo in ljubeznijo deluje za obči blagor, bo odstranil polagoma vse ovire ter dospel do rednega šolskega obiskovanja; tudi siromaki se vdajo, ko vidijo lepe uspehe pri svojih otrokih — in s tem je dospel učitelj na vrhunec, ugled in spoštovanje je navadno plačilo za tako taktno in nepristransko postopanje.

(Dalje.)

Pisarna.

LI.

Vprašanje: Pred tremi leti sem dal svoje stanovanje preslikati in vrata ter okna prebarvati.

Ker smo si pa sedaj s kraj. šol. svetom prišli navzkriž, sem zahteval povrnitev vsaj polovico stroškov, ki sem jih imel

Namestnik je vprašal Debenjaka: „Was für eine Remuneration beziehen Sie für den Unterricht?“ Debenjak mu imenuje vsoto nakar se ekscelenca nasmeje, rekoč: „Das ist zu wenig, Sie bekommen demnächst das Doppelte, denn Sie verdienen es!“

Debenjak je ostal skoro vsa leta svojega učiteljevanja na eni in isti šoli, v Materiji, sledeč nasvetu e. kr. dež. šol. nadzornika, viteza Klođiča, ki nam je maturandom rekel ob razdelitvi zrelostnih izprijčeval: „Ostanite, kolikor je le mogoče, dolgo na enem mestu, ker le tako se vesten učitelj lahko prepriča o uspehih svojega truda.“

Debenjak je bil ljubezniv, gostoljuben mož, v družbi vedno vesel in dovtipen. Imel je pa tudi za ženo izvrstno gospodinjico. Dasi italijanski izobrazena, se je njegova gospa zaradi svojega talenta popela do tega, da se je naučila tudi pravilne slovenščine, kar dokazuje njeno pismo, ki ga tu priobčim in pri katerem nisem imel veliko popravljati niti v slovniškem niti v stilistiškem oziru. Gospa njegova je tudi izprašana učiteljica za ženska ročna dela in e. kr. poštarica v Materiji.

Dasi je bil Debenjak navidez zdrav človek in njegov obraz kot „mleko in kri“, vendar je že mladenič trpel na — zlati žili, ki ga je naposled uničila telesno in dušno.

Bilo je 15. maja t. l., ko mi je tovariš in sošolec g. L. Furlani pisal, da bi bilo dobro, če bi tovariši, ki smo l. 1877. maturirali na učiteljski šoli v Kopru, obhajali letos 30letnico svojega učiteljevanja. Pišo mi o posameznih tovariših, je opomnil, „Debenjaka nisem več videl, odkar smo se ločili v Kopru“. Odpisal sem g. Furlaniju ter mu nasvetoval, da bi 30letnico obhajali letošnje počitnice v Gorici. Obenem sem mu pohvalil Debenjaka ter izrazil upanje, da bomo uprav z njim imeli veliko veselje pri slavnosti...

Toda „Es wäre zu schön gewesen“, in nemila, nepričakovana, tragična smrt je uničila moje upanje. Kakor strela me je zadela vest o Debenjakovi smrti, katero vest sem zvedel šele iz časnikov. Pisal sem takoj sožalno pismo gospe Debenjakovi, ki mi je odgovorila nastopno:

Materija, 2. 6. 1907.

Predragi gospod!

Oprostite, da ste šele iz časnikov zvedeli žalostno vest o smrti mojega nenadomestljivega Štefana. Ali jaz sem bila vsa izgubljena in zanesla sem se na svoje otroke in pa na g. učit. Mačeljo; a ti niso vedeli za vse prijatelje in znance naše, posebno pa za take ne, ki so občevali z njim v mladosti.